Sabina Grabowska¹

Analiza austriackich regulacji prawnych dotyczących odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta

Słowa kluczowe: konstytucja, odpowiedzialność prezydenta, delikt konstytucyjny

Keywords: Constitution, the responsibility of the president, constitutional delict

Streszczenie

Tekst jest analizą austriackich regulacji prawnych dotyczących odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta. Prezydent Federalny za popełnienie deliktu konstytucyjnego odpowiada przed Trybunałem Konstytucyjnym. Wniosek w tej sprawie może złożyć grupa parlamentarzystów, a w stan oskarżenia stawia parlament. Jeśli Trybunał Konstytucyjny uzna zasadność zarzutów przedstawionych w akcie oskarżenia, to prezydent zostaje złożony z urzędu.

Summary

Analysis of the Austrian regulations on constitutional responsibility of the president

The text is an analysis of the Austrian legal regulations concerning the constitutional responsibility of the President. Federal President for committing a constitutional delict is responsible before the Constitutional Court. The proposal in this regard may submit a group of parliamentarians and parliament puts indictment. If the Constitutional Court decides the merits of allegations made in the indictment, the president shall be deposited with the office.

¹ Autorka jest profesorem nadzwyczajnym w Instytucie Nauk o Polityce Wydziału Socjologiczno-Historycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego. E-mail: chatazawsia@wp.pl.

I.

Austria, jako pierwsze z państw europejskich, wprowadziła do swojego porządku konstytucyjnego regulacje związane z orzekaniem w sprawach związanych z odpowiedzialnością konstytucyjną prezydenta przez Trybunał Konstytucyjny. Po raz pierwszy pojawiło się ono w Konstytucji Austrii w jej pierwotnym brzmieniu². Realizacja odpowiedzialności konstytucyjnej należała do uprawnień sądów konstytucyjnych i jest historycznie wcześniejszym uprawnieniem, niż sprawowanie przez nie kontroli konstytucyjności ustaw.

Konstytucja Austrii³ w art. 142 ust. 2 pkt a stwierdza, iż Prezydent Federalny może zostać pociągnięty do odpowiedzialności konstytucyjnej z powodu naruszenia Konstytucji Federalnej, a ust. 1 tegoż artykułu uściśla, iż naruszenie to powinno być zawinione. Jak widać przepisy konstytucyjne Austrii zawęziły zakres deliktu konstytucyjnego, za popełnienie którego prezydent może zostać pociągnięty do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Konstytucyjnym. W Austrii, Prezydent Federalny odpowiada tylko za czyny zawinione, popełnione z winy umyślnej lub nieumyślnej, czyli jest to odpowiedzialność o charakterze osobistym i jako taka nie może być przenoszona na kolejną osobę sprawującą ten urząd. Dlatego też ten rodzaj odpowiedzialności nie może być postrzegany na zasadzie obiektywnej odpowiedzialności za pewien stan rzeczy, skutek działania lub zaniechania. Jest to indywidualna odpowiedzialność za czyny popełnione przez daną osobę sprawującą urząd prezydenta.

Ustawa zasadnicza Austrii w art. 68 reguluje odpowiedzialność konstytucyjną. Wyżej wymienione przepisy konstytucyjne nie regulują precyzyj-

² M. Jabłoński, *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w Republice Austrii*, [w:] *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Toruń 2010, s. 46–49.

³ Federalna Ustawa Konstytucyjna Republiki Austrii z 1 października 1920 r. według tekstu jednolitego Federalnej Ustawy Konstytucyjnej z 1 stycznia 1930 r. (w wersji z 7 grudnia 1929 r.), tłum. P. Czarny, B. Naleziński, http://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/Austria_pol010811.pdf (15.10.2016).

nie problematyki odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta, przeciwnie, stanowią raczej regulacje ramowe. Szczegółowe unormowanie postępowania w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta pozostawiono regulacjom ustawowym.

W Austrii, która posiada dwuizbowy parlament, postępowanie znajduje doprecyzowanie w regulaminie Rady Federalnej⁴ i regulaminie Rady Narodowej⁵ oraz w federalnej ustawie o Trybunale Konstytucyjnym⁶. Zbyt lakoniczne uregulowanie procedury egzekwowania odpowiedzialności konstytucyjnej może stwarzać problemy. Przykładem tego są właśnie przepisy austriackie⁷. Przepisy te są tak ogólnikowe, że można zaryzykować twierdzenie, iż etap postępowania w parlamencie nie został uregulowany i konieczne jest posiłkowanie się przepisami ogólnymi normującymi działalność komisji, postępowanie z wnioskiem oraz debatę w izbie. Uważam, że nie jest to właściwe, gdyż postępowanie w tak istotnej sprawie, jak postawienie w stan oskarżenia głowy państwa, powinno zostać uregulowane precyzyjnie.

II.

W Austrii, przepisy nie przewidują specjalnych procedur w związku z odpowiedzialnością konstytucyjną Prezydenta Federalnego. Z wnioskiem w sprawie popełnienia przez Prezydenta Federalnego deliktu konstytucyjnego może wystąpić, zgodnie z § 26 ust. 1 regulaminu Rady Narodowej, każdy deputowany lub, zgodnie z § 21 ust. 1 regulaminu Rady Federalnej, każdy z jej członków. W przypadku wniosków składanych na podstawie w/w przepisów istnieje wymóg uzyskania poparcia: wniosku składanego przez członka Rady

⁴ Federalna ustawa z 30 czerwca 1988 r. regulamin Rady Federalnej (BGBl. nr 361/1988), <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000976> (15.10.2016).

⁵ Federalna ustawa z 4 lipca 1975 r. regulamin Rady Narodowej (BGBl. nr 410/1975), [http://www.parlament.gv.at/PERK/RGES/GOGNR/\(15.10.2016\)](http://www.parlament.gv.at/PERK/RGES/GOGNR/(15.10.2016)).

⁶ Federalna ustawa z 12 maja 1953 r. o Trybunale Konstytucyjnym (BGBl. nr 85/1953), <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000245> (15.10.2016).

⁷ *Grundgesetz. Kommentar*, red. H. v. Mangoldt, F. Stein, Ch. Starck, t. II, Muenchen 2001, s. 1904.

Narodowej, przez pięciu deputowanych⁸ łącznie z wnioskodawcą, a w przypadku członka Rady Federalnej przez trzech członków Rady Federalnej łącznie z wnioskodawcą⁹. Wniosek taki, w zależności od tego, w której izbie zasiada wnioskodawca, powinien zawierać formułę „Rada Narodowa/Rada Federalna zechce uchwalić...”, proponowany tekst uchwały oraz podpis wnioskodawcy. Wniosek powinien zostać złożony w formie pisemnej, w czterech kopiach¹⁰.

Z powodu braku odrębnych uregulowań w tym zakresie, wydaje się być zasadnym zastosowanie postępowania analogicznego z tym, jakie zostało zastosowane już w praktyce w stosunku do spraw związanych ze złożeniem wniosku w sprawie odpowiedzialności ministra¹¹. Można zatem przyjąć, że wniosek w sprawie pociągnięcia Prezydenta Federalnego do odpowiedzialności konstytucyjnej powinien zawierać krótki opis zarzucanych czynów, wskazanie naruszonych przepisów oraz projekt uchwały w tej sprawie. Powinien on trafić do komisji izby, do której został złożony. Przepisy austriackie nie zakładają istnienia innej komisji wspólnej poza Komisją Główną¹². Zanim zostanie zwołane Zgromadzenie Federalne wniosek powinien zostać poddany analizie na forum komisji. Może on także zostać wycofany przez wnioskodawcę, do czasu głosowania nad nim we właściwej komisji – jeśli został do niej skierowany, albo – odpowiednio – na posiedzeniu plenarnym Rady Narodowej lub Rady Federalnej¹³.

Przepisy austriackie nie zawierają informacji o tym kto, kiedy i czy w ogóle powiadamia prezydenta o fakcie złożenia wniosku w sprawie popełnienia przez niego deliktu konstytucyjnego. Wydaje się być zasadnym stwierdzenie, iż obowiązek ten spoczywa na przewodniczącym izby do której wpłynął wniosek. W przypadku regulacji austriackich istnieje możliwość wycofania wniosku do czasu zakończenia dyskusji nad wnioskiem w parlamencie.

⁸ § 26 ust. 4 regulaminu Rady Narodowej Austrii.

⁹ § 21 ust. 3 regulaminu Rady Federalnej Austrii.

¹⁰ § 26 ust. 2 regulaminu Rady Narodowej Austrii, oraz § 21 ust. 2 regulaminu Rady Federalnej Austrii.

¹¹ Wniosek w sprawie pociągnięcia ministra do odpowiedzialności dostępny na stronie internetowej: http://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/A/A_01014/fname_180813.pdf (15.11.2016).

¹² P. Sarnecki, *Parlament Federalny Republiki Austrii*, Warszawa 1996, s. 17–18.

¹³ § 26 ust. 8 regulaminu Rady Narodowej Austrii, oraz § 21 ust. 4 regulaminu Rady Federalnej Austrii.

W Austrii przepisy nie przewidują obligatoryjnego przekazania wniosku do komisji celem jego weryfikacji. Przepisy austriackie nie zawierają żadnych przepisów regulujących postępowanie w parlamencie z wnioskiem o pociągnięcie Prezydenta Federalnego do odpowiedzialności za delikt konstytucyjny¹⁴. Jednak moim zdaniem, jeśli taki wniosek zostanie złożony, to nie może on zostać zbagatelizowany i powinien trafić pod obrady komisji, która zbada jego zasadność i przedstawi na posiedzeniu plenarnym swoje stanowisko w tej sprawie¹⁵.

Postawienie Prezydenta Federalnego Austrii w stan oskarżenia dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy Zgromadzenie Federalne (wspólne posiedzenie Rady Narodowej i Rady Federalnej) wyrazi na to zgodę podejmując uchwałę¹⁶. W tym celu Kanclerz zwołuje posiedzenie Zgromadzenia Federalnego¹⁷, na podstawie uchwały Rady Narodowej¹⁸ lub Rady Federalnej. Jak zauważa M. Jabłoński, rola Kanclerza sprowadza się do czynności czysto techniczno – organizacyjnych. Nie dysponuje on bowiem prawem przeciwstawienia się żądaniu zwołania takiego posiedzenia¹⁹.

Posiedzeniom Zgromadzenia Federalnego przewodniczą, zgodnie z art. 39 ust. 1 Konstytucji Austrii, na zmianę przewodniczący obu izb, z tym, że jako pierwszy prowadzi posiedzenie Przewodniczący Rady Narodowej. Na pierwszym posiedzeniu Zgromadzenie Federalne ustala zasady procedowania²⁰.

¹⁴ C. Krehl, *Anklageerhebung*, [w:] *Bundesverfassungsgerichtsgesetz: Mitarbeiterkommentar und Handbuch. Heidelberger Kommentar*, red. D.C. Umbach, T. Clemens, F. – W. Dollinger, Hühlig Jehle Rehm, 2005, s. 771.

¹⁵ Na temat pracy komisji parlamentarnych zob. A. Szmyt, *Stanowienie ustaw w RFN*, Gdańsk 1993, s. 116–134; P. Czarny, *Bundesrat, między niemiecką tradycją a europejską przyszłością*, Warszawa 2000, s. 86–87; H. Widder, *Rada Narodowa*, [w:] *Parlament Republiki Austrii*, red. H. Schambeck, tłum. B. Banaszak, Warszawa 1997, s. 66–69; I. Kathrein, *Rada Federalna*, [w:] *Parlament Republiki Austrii...*, s. 113–116.

¹⁶ P. Sarnecki, *Rada Federalna Republiki Austrii*, [w:] *Izby drugie parlamentu*, red. E. Zwierzchowski, Białystok 1996, s. 87.

¹⁷ Art. 68 ust. 2 Konstytucji Austrii. Zob. W. Berka, *Lehrbuch Verfassungsrecht*, Wien 2005, s. 265.

¹⁸ Gdyby konieczne było zwołanie nadzwyczajnego posiedzenia Rady w celu podjęcia takiej uchwały, niezbędne jest aby pod wnioskiem podpisało się co najmniej 1/3 członków Rady (art. 28 ust. 1 Konstytucji). P. Sarnecki, *System konstytucyjny Austrii*, Warszawa 1999, s. 52.

¹⁹ M. Jabłoński, op.cit., s. 50.

²⁰ Zgodnie z art. 39 ust. 2 Konstytucji Austrii w Zgromadzeniu Federalnym stosuje się odpowiednio regulamin Rady Narodowej Austrii.

Konstytucja nie przewiduje możliwości utworzenia komisji w celu wstępnego omówienia spraw, związanych z odpowiedzialnością konstytucyjną Prezydenta Federalnego. Słusznym wydaje się stwierdzenie K. Atzwanger, iż z zasady odpowiedniego stosowania regulaminu Rady Narodowej można wyprowadzić wniosek o korzystaniu z tej możliwości, przewidzianej w regulaminie Rady Narodowej, przez Zgromadzenie Federalne²¹. Dzięki temu członkowie drugiej izby, która nie była wnioskodawcą, uzyskaliby możliwość lepszego zapoznania się z zarzutami stawianymi Prezydentowi Federalnemu we wniosku o pociągnięcie go do odpowiedzialności konstytucyjnej.

Uchwała w sprawie pociągnięcia Prezydenta Federalnego do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Konstytucyjnym podejmowana jest w obecności więcej niż połowy członków obu izb. Dla jej podjęcia wymagane jest uzyskanie większości kwalifikowanej 2/3 oddanych głosów. Uchwała taka musi wskazywać działania (zaniechania), które spełniają przesłanki odpowiedzialności konstytucyjnej oraz uzasadnienie, na którym opiera się oskarżenie. Uchwała w sprawie oskarżenia Prezydenta Federalnego o popełnienie deliktu konstytucyjnego zostaje uwierzytelniona przez jednego z przewodniczących izb i kontrasygnowana przez Kanclerza Federalnego. Podejmując uchwałę w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta Federalnego Zgromadzenie Federalne wyznacza spośród swoich członków osoby, których zadaniem będzie popieranie oskarżenia przed Trybunałem Konstytucyjnym. Przepisy nie określają ilu parlamentarzystów powinno zostać wyznaczonych. Liczba mnoga zastosowana w § 72 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym sugeruje, iż powinno być ich co najmniej dwóch.

Co istotne, regulacje austriackie nie przewidują możliwości udziału Prezydenta Federalnego w posiedzeniach Zgromadzenia Federalnego, podczas których prowadzone są czynności związane z wniesionym przeciwko niemu oskarżeniem. Tym samym nie ma on możliwości przedstawienia wyjaśnień w tej sprawie. Zgromadzenie Federalne może – do czasu zakończenia postępowania wstępnego w Trybunale Konstytucyjnym – wycofać akt oskarżenia przeciwko Prezydentowi Federalnemu. Ewentualne zakończenie kadencji parlamentu nie ma wpływu na postępowanie w sprawie popełnienia przez prezydenta deliktu konstytucyjnego.

²¹ K. Atzwanger, *Zgromadzenie Federalne*, [w:] *Parlament Republik Austrii...*, s. 148.

W Austrii ma miejsce wykluczenie głowy państwa z obrad parlamentu w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta Federalnego, co nie wydaje się właściwe. Wydaje się, że powinien on w nim uczestniczyć, nawet jeśli nie posiada prawa głosu. Jako osoba, której zarzuca się naruszenie prawa powinien on mieć prawo do wzięcia udziału w posiedzeniu plenarnym parlamentu w celu wysłuchania opinii na temat zarzucanych mu czynów. Jest to rozwiązanie szczególnie kuriozalne w obecnych czasach, kiedy relacjonowanie w mediach ważnych wydarzeń – często nawet transmitowanie ich „na żywo” – stało się regułą. Prezydent, podobnie jak inne osoby, będzie miał możliwość śledzenia debaty, co czyni takie przepisy bezcelowymi.

Przepisy konstytucyjne oraz ustawowe w Austrii nie regulują sytuacji, ponownego wystąpienia z wnioskiem o postawienie prezydenta w stan oskarżenia z tego samego powodu. W mojej opinii, jeśli parlament nie poparł wniosku w tej sprawie, niedopuszczalne jest wskazywanie tego samego czynu jako podstawy kolejnego wniosku. Ponowne złożenie wniosku dotyczącego tych samych czynów jest natomiast zasadne po ujawnieniu nowych, istotnych dla sprawy dowodów i okoliczności.

III.

W skład Trybunału Konstytucyjnego Austrii wchodzi: prezes, wiceprezes, dwunastu członków i sześciu zastępców członków²². Prezesa, wiceprezesa, 6 członków i 3 zastępców członków mianuje Prezydent Federalny na wniosek Rządu Federalnego. Pozostałych 6 członków i 3 zastępców członków mianuje Prezydent Federalny na podstawie propozycji, w odniesieniu do 3 członków i 2 zastępców członków – Rady Narodowej, w odniesieniu do 3 członków i 1 zastępcy członka – Rady Federalnej²³. Austriackie przepisy nie przewidują kadencyjności sędziów. Pełnią oni swą kadencję do końca grudnia roku w którym kończą siedemdziesiąt lat²⁴.

²² Z. Czeszejko – Sochacki, *Sąd Konstytucyjny w systemie ustrojowym Austrii*, [w:] *Sądownictwo konstytucyjne w europie*, T. 1, *Austria, Francja, Niemcy, Włochy*, red. J. Trzeciński, Warszawa 1996, s. 22–23.

²³ Art. 147 Konstytucji Austrii, § 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Austrii.

²⁴ Zob.: Z. Czeszejko – Sochacki, *Sąd Konstytucyjny w systemie ustrojowym...*, s. 22. Zob. tekst na stronie internetowej Trybunału Konstytucyjnego Austrii: <http://www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-site/english/justices1.html> (7.01.2017).

Procedowanie w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej przez Trybunał Konstytucyjny rozpoczyna się w momencie złożenia w Trybunale aktu oskarżenia, uchwalonego przez parlament. Przed rozpoczęciem postępowania wstępnego przewodniczący Trybunału Konstytucyjnego przesyła kopię aktu oskarżenia wraz z uzasadnieniem oraz dowodami do prezydenta, aby ten mógł ustosunkować się do zarzutów.

W Austrii przed rozprawą główną przeprowadzane jest dochodzenie wstępne. Prowadzi je sędzia śledczy, wyznaczony przez Prezesa spośród członków Trybunału Konstytucyjnego. Co istotne, przy prowadzeniu przez sędziego śledczego przesłuchań urzędników państwowych, a także podczas jawnej rozprawy ustnej, nie obowiązuje zachowanie tajemnicy urzędowej. Trybunał Konstytucyjny umarza dochodzenie wstępne, jeżeli na podstawie podjętej uchwały oskarżenie zostanie wycofane przez Zgromadzenie Federalne, które wniosło oskarżenie²⁵.

Przepisy austriackie stanowią, że po zakończeniu czynności prowadzonych przez sędziego śledczego, akta trafiają do Trybunału Konstytucyjnego. Kolejnym etapem postępowania jest wyznaczenie rozprawy, z równoczesnym zapewnieniem Prezydentowi Federalnemu terminu czternastu dni na przygotowanie obrony, choć on sam może wnioskować o szybsze wyznaczenie terminu pierwszej rozprawy. Rozprawa ma charakter ustny i jawny, a jawność może zostać ograniczona tylko i wyłącznie ze względu na zagrożenie bezpieczeństwa państwa²⁶. Na rozprawę zostają wezwani: Prezydent Federalny, jego obrońca i osoby wyznaczone przez parlament jako oskarżyciele. Sędzia, który prowadził dochodzenie wstępne, nie może brać udziału w rozprawie. Rozprawa rozpoczyna się od odczytania aktu oskarżenia przez protokolanta. Następnie odbywają się przesłuchania świadków, Prezydenta Federalnego i przedstawienie dowodów w sprawie. Na zakończenie Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawie popełnienia deliktu konstytucyjnego przez Prezydenta Federalnego. Nie ma możliwości odwołania się od wyroku lub postanowienia Trybunału w tej sprawie²⁷.

Za zasadne należy uznać regulacje, które przewidują przeprowadzenie postępowania przygotowawczego. Dzięki temu rozprawa główna może przebiec

²⁵ § 74 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Austrii.

²⁶ § 77 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Austrii.

²⁷ § 75 – § 85 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Austrii.

sprawnie, bez konieczności odraczania posiedzenia, ze względu na braki formalne w akcie oskarżenia.

Realizując uprawnienia do orzekania w sprawach związanych z odpowiedzialnością konstytucyjną prezydenta, wynikające z regulacji konstytucyjnych oraz ustawowych, Trybunał Konstytucyjny wydaje wyrok. Stwierdza w nim winę prezydenta, który dopuścił się popełnienia deliktu konstytucyjnego lub orzeka o bezzasadności stawianych prezydentowi w akcie oskarżenia zarzutów.

IV.

Zgodnie z przepisami obowiązującymi w Austrii, jeśli Trybunał Konstytucyjny stwierdzi, że doszło do zawinionego naruszenia konstytucji, może zdecydować o złożeniu Prezydenta Federalnego z urzędu. Ponadto – w uzasadnionych przypadkach – może orzec o utracie praw politycznych przez Prezydenta Federalnego²⁸. Trybunał może także odstąpić od wymierzenia kary i poprzestać na stwierdzeniu, iż doszło do popełnienia deliktu konstytucyjnego przez Prezydenta Federalnego²⁹.

Jeżeli Prezydent Federalny nie może czasowo sprawować swej funkcji, zastępuje go Kanclerz Federalny, przy czym zastępstwo takie nie może trwać dłużej niż dwadzieścia dni³⁰. Odmierna sytuacja ma miejsce jeśli prezydent został złożony z urzędu prawomocnym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Wówczas funkcję Prezydenta wykonuje kolegium, które składa się z przewodniczącego oraz z pierwszego i drugiego zastępcy przewodniczącego Rady Narodowej. Kolegium to podejmuje decyzje większością głosów, a kieruje nim Przewodniczący Rady Narodowej³¹. W sytuacji, gdy jeden lub dwóch członków kolegium nie może sprawować swych obowiązków, kolegium funkcjonuje nadal. W razie równowagi głosów rozstrzyga zdanie członka kolegium

²⁸ P. Sarnecki, *System konstytucyjny Austrii...*, s. 79–80.

²⁹ Art. 142 ust. 4 Konstytucji Austrii.

³⁰ Przed nowelizacją Konstytucji Austrii w 1977 r., prezydenta zastępował kanclerz federalny, aż do objęcia urzędu przez nowo wybranego prezydenta.

³¹ A. Mirska, *Prezydent Federalny Republiki Austrii*, [w:] *Prezydent w państwach współczesnych*, red. J. Osiński, Warszawa 2009, s. 120–121.

wyższego rangą. Jest to specyficzne rozwiązanie problemu zastępstwa Prezydenta Federalnego, które w praktyce może rodzić problemy w prawidłowym funkcjonowaniu urzędu, chociażby w kwestii reprezentowania państwa w stosunkach zewnętrznych³².

Po ogłoszeniu wyroku uznającego prezydenta winnym popełnienia deliktu konstytucyjnego i złożeniu go z urzędu, zarządzane są wybory na opróżniony urząd. W Austrii wybory zarządza się niezwłocznie po opróżnieniu urzędu prezydenta³³.

V.

Ograniczenie odpowiedzialności konstytucyjnej do osoby prezydenta, jak również powierzenie orzekania w tym zakresie Trybunałowi Konstytucyjnemu jest rozwiązaniem spotykanym w wielu państwach europejskich³⁴. Posiadanie przez prezydenta stosunkowo niewielkich uprawnień ma swoje konsekwencje również i w odniesieniu do kwestii ponoszenia przez niego odpowiedzialności za delikt konstytucyjny. Dlatego też w Austrii nie traktuje się postępowania w sprawie popełnienia przez prezydenta deliktu konstytucyjnego w sposób szczególny, a nawet można się pokusić o stwierdzenie, że jest ono marginalizowane. Tak więc wąska regulacja normatywna poświęcona tej instytucji w porządku prawnym ma swoje przełożenie na niewielkie zainteresowanie doktryny tą tematyką. Może to w przyszłości rodzić poważne trudności praktyczne, związane z egzekwowaniem odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta.

Literatura

Atzwanger K., *Zgromadzenie Federalne*, [w:] *Parlament Republiki Austrii*, red. H. Schambeck, tłum. B. Banaszak, Warszawa 1997.

³² Art. 64 Konstytucji Austrii.

³³ Art. 64 ust. 4 Konstytucji Austrii. Zob. B. Naleziński, *Prawo wyborcze na urząd prezydenta w Austrii*, [w:] *Prawo wyborcze na urząd prezydenta w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Warszawa 2007, s. 27, 29.

³⁴ A. Ludwikowska, *Sądownictwo konstytucyjne w Europie Środkowo – Wschodniej*, Lublin 2002, s. 141.

- Czarny P., *Bundesrat, między niemiecką tradycją a europejską przyszłością*, Warszawa 2000.
- Czeszejko – Sochacki Z., *Sąd Konstytucyjny w systemie ustrojowym Austrii*, [w:] *Sądownictwo konstytucyjne w europie*, T. 1, *Austria, Francja, Niemcy, Włochy*, red. J. Trzcziński, Warszawa 1996.
- Grundgesetz. Kommentar*, red. H. v. Mangoldt, F. Stein, Ch. Starck, t. II, Muenchen 2001.
- Jabłoński M., *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w Republice Austrii*, [w:] *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Toruń 2010.
- Kathrein I., *Rada Federalna*, [w:] *Parlament Republiki Austrii*, red. H. Schambeck, tłum. B. Banaszak, Warszawa 1997.
- Krehl C., *Anklageerhebung*, [w:] *Bundesverfassungsgerichtsgesetz: Mitarbeiterkommentar und Handbuch. Heidelberger Kommentar*, red. D.C. Umbach, T. Clemens, F. - W. Dollinger, Hüthig Jehle Rehm, 2005.
- Ludwikowska A., *Sądownictwo konstytucyjne w Europie Środkowo – Wschodniej*, Lublin 2002.
- Mirska A., *Prezydent Federalny Republiki Austrii*, [w:] *Prezydent w państwach współczesnych*, red. J. Osiński, Warszawa 2009.
- Naleziński B., *Prawo wyborcze na urząd prezydenta w Austrii*, [w:] *Prawo wyborcze na urząd prezydenta w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Warszawa 2007.
- Sarnecki P., *Parlament Federalny Republiki Austrii*, Warszawa 1996.
- Sarnecki P., *Rada Federalna Republiki Austrii*, [w:] *Izby drugie parlamentu*, red. E. Zwierchowski, Białystok 1996.
- Sarnecki P., *System konstytucyjny Austrii*, Warszawa 1999.
- Szmyt A., *Stanowienie ustaw w RFN*, Gdańsk 1993.
- Widder H., *Rada Narodowa*, [w:] *Parlament Republiki Austrii*, red. H. Schambeck, tłum. B. Banaszak, Warszawa 1997.